

POSTANOWIENIE

Dnia 8 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

SSN Dariusz Dończyk

w sprawie ze skargi M. Ż. i in.,
o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem
Sądu Okręgowego w W. z dnia 23 marca 2016 r.,
sygn. akt IV Ca .../15
w sprawie z wniosku [...] przy uczestnictwie miasta W.
o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 8 grudnia 2016 r.,
zażalenia P.L. i . C.
na postanowienie Sądu Okręgowego a w W.
z dnia 10 sierpnia 2016 r., sygn. akt IV Ca .../16,

- 1) oddala zażalenie**
- 2) oddala wniosek uczestnika o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Prawomocnym postanowieniem z dnia 23 marca 2016 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił apelację wnioskodawczyń [...] od postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 28 stycznia 2015 r., którym został oddalony ich wniosek o stwierdzenie nabycia w drodze zasiedzenia z dniem 27 maja 2000 r. nieruchomości położonej w W. przy ulicy B., oznaczonej jako działka ewidencyjna nr 11, objętej opisaną księgą wieczystą, w udziałach po 1/4 części D. Ż., W. C. i Z. N., a pozostałe wnioskodawczynie po 1/6 części każda z nich.

Skargę o wznowienie tego postępowania wnieśli [...]. Domagali się zmiany zaskarżonego postanowienia przez stwierdzenie, że wnioskodawczynie nabyły podane we wniosku udziały we własności wskazanej nieruchomości w drodze zasiedzenia z dniem 27 maja 2000 r. lub 27 maja 2005 r. albo, że doszło do nabycia następujących udziałów: przez [...]. Jako ewentualny wniosek podali uchylenie prawomocnego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Skarga została oparta na podstawie art. 524 § 2 k.p.c. w związku z art. 510 § 1 i art. 401 pkt 2 oraz art. 13 § 2 k.p.c. Zainteresowanymi, którzy nie brali udziału w prawomocnie zakończonym postępowaniu są [...], zmarłego w dniu 3 lutego 2016 r. Udział skarżących w tym postępowaniu, w ich ocenie, był konieczny, ponieważ byli oni współposiadaczami nieruchomości. P. L. zawarł związek małżeński z E. L. w 2008 r., zaś R. C. z A. Z. w 2011 r. Zainteresowanie wynikiem postępowania powiązali z dążeniem do uzyskania przez żony składników majątkowych, co wpływałoby na wspólne prawa i obowiązki małżonków. Podali, że o podstawie wznowienia dowiedzieli się dopiero po wydaniu postanowienia przez Sąd Okręgowy.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy odrzucił skargę P. L. i R. C., przyjmując, że nie została oparta na ustawowej podstawie wznowienia. Nie podzielił twierdzenia, że zainteresowanie wynikiem postępowania w rozumieniu art. 524 § 2 i art. 510 § 1 k.p.c. mogłoby dotyczyć osób, które zawarły małżeństwa z wnioskodawczyniami po upływie terminu podanego we wniosku jako nabycie udziału we własności nieruchomości przez zasiedzenie.

W zażaleniu P. L. i R.C. zarzucili naruszenie art. 410 § 1 k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie, polegające na uznaniu, że skarga nie została oparta na ustawowej podstawie wznowienia. Przyjęcie braku przesłanek wskazujących na zainteresowanie wynikiem postępowania stanowi o naruszeniu art. 510 § 1 w związku z art. 524 § 2 k.p.c. Skarżący domagali się uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Uczestnik domagał się oddalenia zażalenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 524 § 2 k.p.c., zainteresowany, który nie był uczestnikiem postępowania zakończonym prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, może żądać wznowienia postępowania, jeżeli postanowienie to narusza jego prawa. W takim wypadku stosuje się przepisy o wznowieniu postępowania z powodu pozbawienia możliwości działania. Z art. 510 § 1 k.p.c. wynika, że zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania. Przepis art. 524 § 2 k.p.c. wprowadza, poza ogólnymi wymaganiami przewidzianymi dla skargi o wznowienie, dwie dodatkowe, kumulatywnie powiązane przesłanki, charakterystyczne dla tego rodzaju wznowienia. Obejmują one wykazanie, że kwestionowane postanowienie naruszyło prawa zainteresowanego oraz, że nieuczestniczenie w postępowaniu nie było przez niego zawinione. Zainteresowanie to zwykle wynika z potrzeby wiążącego uregulowania stosunków prawnych, w których występuje osoba dążąca do udziału w postępowaniu.

Naruszenie interesu zainteresowanego, który nie brał udziału w sprawie, dotyczy uszczuplenia albo pozbawienia jego praw podmiotowych. Do pogwałcenia tych praw może w ogóle nie dojść, gdy zainteresowany wewnętrznie popiera żądanie wniosku albo nie wykazuje jakiegokolwiek zainteresowania przebiegiem i wynikiem sprawy.

W orzecznictwie i piśmiennictwie zostało przyjęte, że do kręgu zainteresowanych, w rozumieniu art. 510 § 1 k.p.c., w sprawie o nabycie własności nieruchomości w drodze zasiedzenia należą: dotychczasowy właściciel lub jego spadkobiercy, posiadacze samoistni i zależni, osoby dysponujące prawem rzeczowym na tej nieruchomości, posiadacze gruntów sąsiednich, jeżeli zgłaszają

pretensje do własności nieruchomości lub przygranicznych pasów gruntu (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 1974 r., III CZP 88/74, OSNC 1976, nr 1, poz. 4; z dnia 8 lipca 1975 r., III CZP51/75, OSPiKA 1076, nr 11, poz. 204; z dnia 20 kwietnia 2010 r., III CZP112/09, OSNC 2010 nr 7-8, poz. 98; postanowienia: z dnia 7 lipca 1993 r., II CRN 73/93; z dnia 30 stycznia 2000 r., 1359/00, niepublikowane). Prowadzi to do wniosku, że interes konkretnej osoby w rozstrzygnięciu może być zróżnicowany, a zatem skutki niewzięcia udziału w postępowaniu mogą być dla niej mniej lub bardziej dotkliwe. Przyjmowane jest, że bezpośrednio zainteresowanymi są dotychczasowy właściciel oraz ten, który twierdzi, że nabył własność nieruchomości w drodze zasiedzenia. Pośrednie zainteresowanie odnosi się do osób, które mają rzecz w posiadaniu z tytułu dzierżawy, użytkowania, czy na innej podstawie prawnej.

Pozbawieniem możliwości działania w rozumieniu art. 524 § 2 zdanie drugie k.p.c. jest nieuczestniczenie przez zainteresowanego w postępowaniu z przyczyn niezależnych od niego i wydanie orzeczenia, które narusza jego prawa. W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2010 r., III CZP 112/09 zostało wyrażone wiążące stanowisko, że niewzięcie przez zainteresowanego udziału w sprawie rozpoznawanej w postępowaniu nieprocesowym nie powoduje nieważności postępowania, która zachodzi tylko w stosunku do osoby, która brała udział w postępowaniu. Oznacza to, że naruszenie art. 510 k.p.c. oraz innych przepisów kształtujących krąg osób zainteresowanych wynikiem postępowania (np. art. 609 § 2 k.p.c.), należy traktować jako uchybienie procesowe. Sam fakt pozbawienia zainteresowanego możliwości działania na skutek nieuczestniczenia w postępowaniu, narusza przepisy prawa procesowego. Nie jest konieczne, aby pozbawienie możliwości działania było następstwem naruszenia prawa przez sąd lub bezprawnego zachowania się uczestników postępowania. W orzecznictwie zostało wyrażone zapatrywanie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2002 r., I CKN 450/00; z dnia 23 lutego 2012 r., V CZ 122/11, niepublikowane), że odesłanie do przepisów o wznowieniu postępowania, ujęte w art. 524 § 2 zdanie drugie k.p.c., dotyczy niemożności żądania wznowienia, jeżeli przed uprawomocnieniem się orzeczenia

niemożność ta ustała (art. 401 pkt 2 k.p.c.), właściwości sądu (art. 405 k.p.c.) i terminów (art. 407 i 408 k.p.c.).

Skarżący nie wykazali, że nie brali udziału w postępowaniu prawomocnie zakończonym z przyczyn od siebie niezależnych. Nie było podstaw do uznania, że nie wiedzieli o toczącym się postępowaniu, zainicjowanym także przez ich małżonki i nie mogli wziąć w nim udziału, stosownie do art. 510 § 1 k.p.c. Powoływanie się na to, że w dacie złożenia wniosku pozostawali już w związku małżeńskim i wspólnie z żonami posiadali udziały w nieruchomości nie może prowadzić do uznania, że wiedzę o postępowaniu posiadli po zapoznaniu się z postanowieniem Sądu Okręgowego. Podkreślenia wymaga, że składający wniosek o zasiedzenie jest zobowiązany, zgodnie z art. 609 § 2 k.p.c., do wskazania innych zainteresowanych wynikiem postępowania. Działanie sądu mające na celu ustalenie kręgu zainteresowanych ma miejsce w sytuacji, w której wnioskodawca nie jest w stanie wskazać innych zainteresowanych, ponieważ ich nie zna albo tylko nie zna miejsc ich pobytu. Wówczas zajdzie konieczność wezwania ich przez ogłoszenie w pierwszym wypadku albo ustanowienia kuratora dla nieznanych z miejsca pobytu w drugim wypadku. Do zarządzenia ogłoszenia, które zależy od uznania sądu (art. 609 § 2 zdanie drugie k.p.c.), dochodzi, gdy wnioskodawca wskazał inne osoby zainteresowane, ale w ocenie sądu zachodzi konieczność wezwania niewskazanych zainteresowanych. Skarżący nie zostali wskazani we wniosku jako zainteresowani wynikiem postępowania, ale nie było podstaw do uznania, że zachodziła którakolwiek z przyczyn objętych art. 609 § 2 k.p.c. Nie zostało także dowiedzione, że istniały uzasadnione powody do wzywania skarżących przez Sąd z urzędu do udziału w tym postępowaniu.

Skarżący nie uprawdopodobnili twierdzenia, że zaskarżone postanowienie narusza ich prawa. Utrwalony został w orzecznictwie i piśmiennictwie pogląd, że własność nieruchomości nabyta przez jednego z małżonków w drodze zasiedzenia wchodzi w skład majątkowej wspólności małżeńskiej, wówczas, gdy bieg terminu zasiedzenia zakończył się w czasie trwania wspólności ustawowej (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 1978 r., III CZP 7/78, OSNC 1978, nr 9, poz. 153; postanowienie z dnia 10 marca 2016 r., III CSK 186/15, niepubl.). Porównanie dat zawarcia małżeństw z treścią żądania, w odniesieniu do upływu

terminu zasiedzenia (najpóźniej z dniem 27 maja 2005 r.), prowadzi do wniosku, że zastosowanie ma art. 33 pkt 1 k.r.o. Do nabycia udziału we współwłasności nieruchomości doszłoby bowiem przed powstaniem wspólności ustawowej. Ocena naruszenia praw skarżących została dokonana według twierdzeń wnioskodawczyń. Niezwiązanie sądu terminem nabycia własności nieruchomości w drodze zasiedzenia, nie ma znaczenia, gdy doszło do oddalenia wniosku. Założenie, że mogłoby dojść do innego określenia tego terminu odbiega od okoliczności sprawy. Stanowisko skarżących utrzymujące, że nie można wykluczyć, iż ewentualne zasiedzenie dotyczyłoby ich praw i wynik postępowania wpływałby na te prawa oraz obowiązki, z uwagi na wspólność majątkową małżeńską, nie wskazuje na zainteresowanie wynikiem postępowania w przyjętym rozumieniu. Szeroko traktowany krąg zainteresowanych odnosi się do osób, którym przysługuje określone prawo do przedmiotu postępowania. Powoływane obowiązki i uprawnienia nie należą do sfery prawa, są pochodną prawa, o przyznanie którego wnioskodawczynie wystąpiły na swoją rzecz. Nie było podstaw do uznania, że należało zaliczyć ich do którejkolwiek kategorii zainteresowanych udziałem w postępowaniu.

Z powyższych względów zażalenie podlegało oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. Orzeczenie o kosztach postępowania zainicjowanego skargą wynika z zasady przewidzianej w art. 520 § 1 w związku z art. 391 § 1, 397 § 2 zdanie pierwsze i art. 398²¹ k.p.c.

db

kc